

SYSTEMY EDUKACJI W EUROPIE – STAN OBECNY I PLANOWANE REFORMY

SZWECJA

1. Populacja uczących się i język nauczania

Populacja Szwecji wynosi 9, 2 mln, z czego 3 355 665 osób należało w 2009 r. do grupy wiekowej od 0 do 29 lat. W różnych formach zorganizowanego kształcenia uczestniczy niemal połowa ludności Szwecji, a kształceniem obowiązkowym było objętych 906 000 dzieci i młodzieży. Głównym językiem nauczania jest język szwedzki. Na północy Szwecji istnieją jednak szkoły państwowe dla społeczności lapońskiej (*Saami*), w których podstawowe przedmioty są nauczane zarówno w języku szwedzkim, jak i języku lapońskim (*Saami*).

2. Administracja i finansowanie edukacji

W Szwecji w zasadzie wszyscy uczniowie uczęszczają do szkół finansowanych z funduszy publicznych. Coraz większy odsetek uczniów uczęszcza do subsydiowanych placówek prywatnych, tzw. szkół niezależnych (10% uczniów w szkołach prowadzących kształcenie obowiązkowe i 20% w szkołach średnich II stopnia). Niezależne szkoły prowadzące kształcenie obowiązkowe i szkoły średnie II stopnia są otwarte dla wszystkich, realizują te same programy nauczania i otrzymują dotacje od gmin zgodnie z takimi samymi kryteriami jak szkoły prowadzone przez same gminy. W szkolnictwie wyższym funkcjonuje kilka uczelni prywatnych, z których część otrzymuje dotacje państwowe na pokrycie kosztów bieżących.

Edukacja na wszystkich poziomach kształcenia jest bezpłatna. Wsparcie finansowe w trakcie nauki szkolnej i studiów jest w głównej mierze przeznaczone na pokrycie kosztów utrzymania uczniów i studentów. Szwedzki system wsparcia finansowego w trakcie nauki w równym stopniu dotyczy niemal wszystkich obywateli, a dofinansowanie trafia bezpośrednio do uczniów i studentów niezależnie od sytuacji materialnej ich rodziców czy opiekunów. Każdy student, niezależnie od etapu edukacyjnego, po osiągnięciu pełnoletniości, może samodzielnie złożyć wniosek o wsparcie finansowe, składające się z kredytu oraz bezzwrotnego stypendium i udzielane studentom zarówno studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Wsparcie finansowe udzielane uczniom szkół średnich II stopnia ma na celu zachęcenie do podejmowania kształcenia na tym etapie i częściowo pokrywa koszty ich nauki. Stanowi ono uzupełnienie innych typów stypendiów socjalnych przyznawanych rodzinom z dziećmi. Istnieją również inne rodzaje wsparcia skierowane do konkretnych grup, np. stypendia socjalne dla uczniów niepełnosprawnych.

Edukacją w Szwecji kieruje się zgodnie z podejściem zorientowanym na efekty uczenia się. Rząd odpowiada całościowo za edukację i określa ramy kształcenia na wszystkich poziomach, ale za organizację i funkcjonowanie szkół prowadzących kształcenie na poziomie podstawowym i średnim oraz kształcenie dorosłych odpowiadają gminy. Studia wyższe są organizowane i prowadzone przez uniwersytety i kolegia uniwersyteckie. Określone na szczeblu krajowym ramy funkcjonowania systemu edukacji obejmują ustawy i zarządzenia, a w oświacie również programy nauczania, cele kształcenia i plany zajęć. Dla uczelni nie opracowuje się ogólnokrajowych programów nauczania, ale w załączniku do odpowiedniego zarządzenia określono tytuły zawodowe uzyskiwane po ukończeniu studiów i związane z nimi wymagania.

Część zadań, w szczególności dotyczących monitorowania i oceny systemu, przekazano odpowiednim organom władzy:

- Państwowa Agencja ds. Oświaty (*Skolverket*) zajmuje się monitorowaniem i oceną przedszkoli, szkół i placówek kształcenia dorosłych

- Inspektorat ds. Szkół (*Skolinspektionen*) sprawuje kontrolę i nadzór nad przedszkolami, szkołami i placówkami kształcenia dorosłych. W przypadku podstawowych i średnich subsydiowanych szkół niezależnych, Inspektorat odpowiada za przyznawane licencji na ich prowadzenie. Po jej przyznaniu, Inspektorat przeprowadza w nowootwartej szkole wizytację, która od tej pory jest systematycznie kontynuowana, analogicznie do wizytacji w szkołach prowadzonych przez gminy. W wyniku inspekcji podjęta może zostać decyzja o wycofaniu licencji na prowadzenie placówki lub jej prawa do dofinansowania. Ocena jakości koncentruje się na konkretnych zagadnieniach – nauczaniu poszczególnych przedmiotów (np. matematyki) czy bardziej przekrojowych problemach (np. pomoc specjalna dla uczniów). Uczniowie, rodzice lub inne osoby mają możliwość złożenia w Inspektoracie skargi na daną placówkę edukacyjną. Inspektorat może wszcząć dochodzenie w sprawie placówki np. śledząc doniesienia mediów, a po jego przeprowadzeniu, upublicznić krytykę władz lub instytucji odpowiedzialnych za daną szkołę.
- Rzecznik Dzieci i Młodzieży Szkolnej (*Barn- och elevombudsmannen* – BEO) prowadzi działalność zarówno w ramach Inspektoratu, jak i samodzielnie. Podstawową funkcją pełnioną przez BEO jest przeciwdziałanie przestępstwom wobec dzieci i młodzieży poprzez rozpatrywanie skarg złożonych do Rzecznika.
- Państwowa Agencja ds. Kształcenia Specjalnego i Szkół Specjalnych (*Specialpedagogiska skolmyndigheten*) odpowiada za koordynację pomocy państwa dla sektora kształcenia specjalnego poprzez wspieranie władz szkolnych oraz promuje dostęp do materiałów dydaktycznych, jak również prowadzi szkoły specjalne (patrz: część 7) i rozdziela finanse rządowe pomiędzy uczniów i placówki edukacyjne.
- Rada Apelacyjna ds. Kształcenia (*Överklagandenämnden* – ÖKN) jest niezależną jednostką władzy krajowej powiązaną z Inspektoratem, uprawnioną do powtórnej oceny decyzji podjętych przez władze poszczególnych placówek edukacyjnych, np. dotyczących przyjęć do szkół.
- Państwowa Agencja ds. Szkolnictwa Wyższego (*Högskoleverket*) odpowiada za monitorowanie, ocenę, sprawowanie kontroli i nadzoru w szkolnictwie wyższym oraz m.in. udzielanie informacji studentom, a także współpracę międzynarodową w dziedzinie szkolnictwa wyższego.

3. Edukacja przedszkolna

Sektor edukacji i opieki przedszkolnej składa się z przedszkoli (*förskola*), rodzinnych domów opieki dziennej (*familjedaghem*) oraz otwartych przedszkoli (*öppen förskola*). Gminy są zobowiązane organizować zajęcia przedszkolne dla wszystkich dzieci w wieku od 1 roku do 5 lat, których rodzice pracują lub uczą się. Wszystkie dzieci w wieku od 4 do 5 lat, także te, których rodzice są bezrobotni lub przebywają na urlopie rodzicielskim, opiekując się drugim dzieckiem, mają prawo uczestniczyć w bezpłatnych zajęciach przedszkolnych przez co najmniej 3 godziny dziennie lub 15 godzin tygodniowo. Przedszkole definiuje się jako zespół pedagogicznych czynności prowadzonych w grupie wśród dzieci, które ukończyły pierwszy rok życia i nie rozpoczęły jeszcze klasy zerowej (*förskoleklass*) lub obowiązkowej nauki szkolnej (*grundskola*). W przypadku rodzinnych domów opieki dziennej, dziećmi w wieku przedszkolnym lub szkolnym mogą zajmować się opiekunowie przyjmujący je we własnych domach. Otwarte przedszkola skierowane są do dzieci w wieku od 1 do 5 lat, którym w trakcie opieki towarzyszy rodzic lub inna dorosła osoba.

Edukacja przedszkolna gwarantuje wszystkim 4- i 5-latkom 525 godzin zajęć rocznie i liczba ta stanowi typowy wymiar zajęć w przedszkolach (*förskola*).

Zajęcia organizowane przez gminy finansuje się z budżetu gminy (finansowanie budżetu państwa i podatki lokalne) i opłat pobieranych od rodziców. Opłaty pobierane od rodziców są uzależnione od liczby dzieci w danej rodzinie korzystających z opieki przedszkolnej lub uczęszczających do szkoły, przy czym ustalono maksymalną wysokość opłat za opiekę nad dzieckiem.

Gminy są zobowiązane organizować zajęcia przygotowujące do nauki szkolnej dla 6-latków („klasy zerowe”, *förskoleklass*) w minimalnym wymiarze 525 godzin rocznie. Zajęcia te prowadzi się zwykle w szkole i, jako zajęcia prowadzone w szkołach publicznych, są bezpłatne. Uczęszczanie na zajęcia nie jest obowiązkowe, jednak niemal wszystkie 6-latki (95 % w roku szkolnym 2008/09) na nie uczęszczają. Zajęcia w klasie zerowej są prowadzone zgodnie z tymi samymi przepisami, co kształcenie obowiązkowe, i z tym samym programem nauczania, ale dla klas zerowych nie

opracowuje się planów nauczania ani planów lekcji. Odsetek dzieci objętych nieobowiązkową edukacją przedszkolną przedstawiono w poniższej tabeli.

	Wiek: 1-3 lata	Wiek: 4-5 lat	Wiek: 6 lat (klasa zerowa)
Dzieci we wszystkich typach edukacji przedszkolnej	78,1 %	97,3 %	1,6 %
Dzieci uczęszczające do przedszkoli (förskola)	73,9%	92,9%	1,6%

4. Kształcenie obowiązkowe

(i) Etapy

Grundskola (szkoła podstawowa i średnia I stopnia)	Wiek: 7-16 lat
--	----------------

Dzieci rozpoczynają naukę w szkole w wieku 7 lat, a kształcenie obowiązkowe trwa dziewięć lat i prowadzone jest w ramach jednolitej struktury. Możliwe jest jednocześnie wcześniejsze rozpoczęcie nauki: 1, 4 % pierwszoklasistów stanowią 6-latków.

(ii) Kryteria przyjęć

O wyborze szkoły decydują rodzice, ale w szkołach, w których liczba kandydatów przekracza liczbę miejsc, pierwszeństwo mają uczniowie mieszkający w pobliżu. Kształcenie we wszystkich szkołach jest bezpłatne.

(iii) Dzienny/tygodniowy/roczny wymiar zajęć

Rok szkolny trwa co najmniej 178 dni, od końca sierpnia do początku czerwca. Szkoły są czynne pięć dni w tygodniu. O dziennym wymiarze zajęć (który nie może przekraczać ośmiu godzin, a w pierwszych dwóch klasach – sześciu godzin) i tygodniowym wymiarze zajęć decyduje sama szkoła. Zgodnie z przepisami ogólnokrajowymi minimalna liczba godzin zajęć dydaktycznych w ciągu dziewięciu lat kształcenia obowiązkowego wynosi 6 665.

(iv) Wielkość klas/podział uczniów na klasy

Nie istnieją ogólnokrajowe przepisy dotyczące liczebności klas; decyzję w tej sprawie podejmują gminy i szkoły. Zazwyczaj dzieci są dzielone na klasy według wieku. Klasy dla uczniów w różnym wieku są tworzone tam, gdzie ogólna liczba dzieci jest niewielka, czasem tworzenie takich klas jest również wykorzystywane jako narzędzie pedagogiczne. W klasach I-III uczniowie mają przeważnie jednego nauczyciela do wszystkich przedmiotów. W klasach IV-V nauczyciele specjaliści uczą takich przedmiotów jak języki, matematyka, wychowanie plastyczne i muzyczne oraz prace ręczne. W klasach VI do VII wszyscy nauczyciele specjalizują się w nauczaniu 2-3 przedmiotów. W prowadzeniu zajęć szkolnych uczestniczy również często kadra pracująca w ośrodkach rekreacyjnych, które są otwarte dla uczniów w godzinach przedpołudniowych i popołudniowych.

(v) Programy i treści nauczania

Ramowy program nauczania, przedstawiający cele kształcenia, ustala się na szczeblu krajowym. Na podstawie tego programu każda gmina ma obowiązek określić cele i zadania dla swych szkół. Następnie, na podstawie ramowego programu i lokalnych priorytetów, każda szkoła obowiązkowo opracowuje plan pracy. Natomiast nauczyciele i szkoły samodzielnie wybierają metody nauczania i materiały dydaktyczne. Ramowy program nauczania obejmuje szkolnictwo obowiązkowe, klasę zerową oraz ośrodki rekreacyjne. Program wyznacza przedmioty obowiązkowe, program nauczania danego przedmiotu oraz cele edukacyjne. W programie szkoły obowiązkowej istotne miejsce zajmuje język szwedzki, język angielski i matematyka. Uczniowie uczą się również m.in. praktycznych przedmiotów artystycznych, przedmiotów społecznych, przedmiotów przyrodniczych i drugiego języka obcego. W obowiązujących na szczeblu krajowym planach nauczania określono liczbę godzin przypadających na poszczególne przedmioty w dziewięcioletnim okresie nauki w *grundskola* (kształcenie

obowiązkowe), ale każda gmina/szkoła sama decyduje o tym, jak te godziny zostaną rozłożone na poszczególne lata i w której klasie należy wprowadzić dany przedmiot.

(vi) Ocena, promocja i kwalifikacje

Przez cały okres kształcenia w *grundskola* obowiązuje ciągły system oceny. W ramach ogólnokrajowego systemu oceniania, na zakończenie III klasy przeprowadza się sprawdziany z matematyki, języka szwedzkiego i szwedzkiego jako drugiego języka, zaś na zakończenie V klasy - z języka szwedzkiego, języka angielskiego i matematyki, oraz na zakończenie klasy IX – również z tych trzech podstawowych przedmiotów oraz biologii, chemii i fizyki. Stopnie wystawia się od VIII klasy według trzystopniowej skali: zaliczony, zaliczony z wyróżnieniem i zaliczony ze specjalnym wyróżnieniem. Uczniowie, którzy nie osiągnęli celów danego przedmiotu, nie otrzymują stopnia z tego przedmiotu, lecz ocenę opisową. Uczniowie automatycznie zdają do następnej klasy. Uczniowie, którzy ukończyli ostatnią klasę, otrzymują świadectwo ukończenia *grundskola*. Uczniowie, którzy nie uzyskali świadectwa ukończenia szkoły obowiązkowej, mogą je otrzymać po zdaniu sprawdzianów lub realizowaniu indywidualnego programu w szkole średniej II stopnia.

5. a) Szkolnictwo średnie II stopnia i policealne

(i) Rodzaje kształcenia

<i>Gymnasieskola</i> (szkoła średnia II stopnia)	Wiek: 16-19 lat
--	-----------------

Na poziomie szkolnictwa średniego II stopnia i policealnego prowadzone jest kształcenie w ramach 17 ogólnych lub profilowanych (dla uczniów o specjalnych zainteresowaniach) 3-letnich programów. Równocześnie prowadzone są programy indywidualne mające na celu umożliwienie uczniom realizację jednego z 17 programów kształcenia.

(ii) Kryteria przyjęć

O przyjęcie do *gymnasieskola* mogą ubiegać się uczniowie posiadający świadectwo ukończenia szkoły obowiązkowej z oceną „zaliczony” lub wyższą z języka szwedzkiego (jako języka ojczystego lub drugiego języka), języka angielskiego i matematyki. Uczniowie, którzy nie uzyskali tej oceny, mogą kształcić się zgodnie z indywidualnym programem. W niektórych wypadkach uczniowie mogą ubiegać się o przyjęcie do placówki poza terenem swej gminy. Nauka w *gymnasieskola* jest bezpłatna.

(iii) Programy i treści nauczania

Nauczyciele i szkoły prowadzą kształcenie zgodnie z określonym na szczeblu krajowym ramowym programem nauczania. Spośród 17 programów kształcenia, 14 ma charakter zawodowy. Wszystkie ogólne programy kształcenia, jak również programy profilowane, zapewniają wykształcenie ogólne o szerokich podstawach, a ich ukończenie uprawnia do ubiegania się o przyjęcie na studia. Przedmiotami podstawowymi, wspólnymi dla wszystkich programów są: język szwedzki/szwedzki jako drugi język, język angielski, matematyka, religia, wychowanie obywatelskie, przedmioty ścisłe i przyrodnicze, wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna oraz zajęcia artystyczne. Nauczanie przedmiotów podstawowych stanowi mniej więcej jedną trzecią czasu całego programu kształcenia. Pozostałe godziny są przeznaczone na przedmioty odpowiednie dla danego programu i przedmioty wybrane indywidualnie przez uczniów.

(iv) Ocena, promocja i kwalifikacje

Pracę uczniów ocenia się w sposób ciągły, a stopnie wystawia się po ukończeniu zajęć z każdego przedmiotu, na podstawie sprawdzianów oraz oceny projektów, zadań pisemnych, itp. Dla uczniów osiągających wyjątkowo niskie wyniki we wszystkich sprawdzianach przewidziana jest specjalna pomoc, nie istnieją jednak odgórne przepisy dotyczące promocji do następnej klasy. Dla obowiązkowych przedmiotów opracowano również sprawdziany ogólnokrajowe. Stopnie wystawia się według następującej skali: zaliczony, zaliczony z wyróżnieniem, zaliczony ze specjalnym wyróżnieniem i niezaliczony. Nie przeprowadza się egzaminów końcowych, ale po ukończeniu nauki w *gymnasieskola* uczniowie otrzymują świadectwo, na którym podaje się przedmioty z planu kształcenia ucznia oraz uzyskane oceny.

5. b) Kształcenie dorosłych

(i) Rodzaje kształcenia

Publiczny system oświaty dorosłych obejmuje kształcenie dorosłych prowadzone przez gminy (na które składa się kształcenie podstawowe i średnie) (*Kommunal vuxenutbildning*), kształcenie dla osób dorosłych mających trudności z przyswajaniem wiedzy oraz naukę języka szwedzkiego dla imigrantów. Kształcenie dorosłych w innych formach prowadzone jest w ramach *folkbildning*, do którego należą ludowe szkoły średnie (*folkhögskolor*) i stowarzyszenia oświaty dorosłych (*studieförbundet*).

(ii) Kryteria przyjęć

Zgodnie z przepisami, prawo do nauki na tym poziomie mają osoby dorosłe powyżej 20 roku życia, które nie posiadają świadectwa ukończenia szkoły obowiązkowej, . Kształcenie w szkołach średnich II stopnia dla dorosłych jest przewidziane przede wszystkim dla osób powyżej lat 20, które kształciły się wcześniej jedynie przez krótki okres, ukończyły najwyżej dwie klasy szkoły średniej II stopnia, oraz chcą uzupełnić swoje średnie wykształcenie lub zmienić zawód.

(iii) Programy i treści nauczania

W szkolnictwie średnim II stopnia dla dorosłych obowiązują takie same plany i programy nauczania oraz system oceniania, jak w szkolnictwie średnim II stopnia dla młodzieży (*Läroplan för de frivilliga skolorna* – Lpf 94).

(iv) Ocena, promocja i kwalifikacje

Ocena w ramach kształcenia dorosłych może przebiegać w formie ustnej lub pisemnej i jest prowadzona w sposób ciągły. W ramach kształcenia dorosłych na poziomie podstawowym prowadzone są ogólnokrajowe i lokalne kursy dydaktyczne. Wystawia się następujące stopnie: niezaliczony (IG), zaliczony (G) oraz zaliczony z wyróżnieniem (VG). Uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły wymaga zaliczenia przedmiotów obowiązkowych (szwedzki lub szwedzki jako drugi język, język angielski, matematyka oraz nauki społeczne).

Skala ocen w ramach kształcenia dorosłych na poziomie szkolnictwa średniego jest analogiczna ze skalą dla szkolnictwa średniego II stopnia i składa się ze stopni: niezaliczony (IG), zaliczony (G), zaliczony z wyróżnieniem (VG) oraz zaliczony ze specjalnym wyróżnieniem (MVG). Egzaminacje również są takie same jak te przeprowadzane w szkołach średnich II stopnia. Skala ocen w ramach kształcenia dla osób dorosłych mających trudności z przyswajaniem wiedzy składa się ze stopni: niezaliczony (IG), zaliczony (G) oraz zaliczony z wyróżnieniem (VG). Uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły wymaga zaliczenia przedmiotów obowiązkowych (szwedzki lub szwedzki jako drugi język, język angielski, matematyka oraz nauki społeczne).

6. Szkolnictwo wyższe

(i) Rodzaje uczelni

Studia są prowadzone w uniwersytetach (*universitet*) i kolegiach uniwersyteckich (*högskola*).

W odpowiedzi na potrzeby gospodarki wymagającej wysokich kompetencji u pracowników oraz osób poszukujących zatrudnienia, utworzony został sektor Szkolnictwa Wyższego Zawodowego (*Yrkeshögskoleutbildning*). Szkolnictwo Wyższe Zawodowe obejmuje elementy policealnych programów kształcenia, przyuczenia do zawodu, kształcenie i szkolenie zawodowe w ramach *folkbildning*, oraz – do 2013 r. – kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie zaawansowanym (*KY-utbildning*). W ramach Szkolnictwa Wyższego Zawodowego studenci przygotowani są do wykonywania zawodów typowych dla konkretnej gałęzi przemysłu czy fachu. Zakres przedmiotów obejmuje, na przykład, produkcję przemysłową, opiekę zdrowotną czy media i projektowanie, i zakłada metody kształcenia oparte na zajęciach praktycznych i rozwiązywaniu problemów. Kształcenie w ramach Szkolnictwa Wyższego Zawodowego, obejmujące co najmniej 40 tygodni studiów w pełnym wymiarze, prowadzi do uzyskania Dyplomu w zakresie kształcenia zawodowego na poziomie zaawansowanym (*Kvalificerad yrkesexamen*).

(ii) Warunki wstępu

Warunkiem przyjęcia na wszystkie typy studiów jest posiadanie świadectwa ukończenia ogólnokrajowego programu w szkole średniej II stopnia (co oznacza ocenę „zaliczony” i minimum 90% punktów przypisanych każdemu przedmiotowi). Na większości kierunków obowiązują również specjalne wymogi, które zależą od specyfiki danego kierunku lub rodzaju programu.

Jeżeli liczba kandydatów spełniających kryteria formalne przekracza liczbę miejsc, rekrutacja odbywa się na podstawie takich kryteriów jak np. oceny ze szkoły średniej II stopnia. W tych ogólnych ramach poszczególne uczelnie same decydują o przyjęciach na studia.

Do rozpoczęcia studiów w ramach Szkolnictwa Wyższego Zawodowego niezbędne jest ukończenie szkoły średniej II stopnia. Za system przyjęć na studia oraz organizację egzaminów odpowiedzialny jest organ zarządzający uczelnią.

(iii) Kwalifikacje

Absolwentom studiów przyznaje się dwa rodzaje tytułów: 4 tytuły ogólne i ok. 40 tytułów zawodowych. Do tytułów ogólnych zalicza się: absolwent dyplomowany (po 2-letnich studiach), licencjat (po 3-letnich studiach), magister (*magisterexamen*) (po 4-letnich studiach jednolitych lub studiach rocznych – w przypadku studentów, którzy posiadają już tytuł odpowiadający co najmniej 180 punktom) oraz nowy magister (*masterexamen*) (po 5-letnich studiach). Tytuły zawodowe przyznaje się po ukończeniu studiów o różnej długości (od 2 do 5,5 lat), przygotowujących do wykonywania określonych zawodów.

7. Kształcenie specjalne

Uczniowie z niepełnosprawności fizycznej uczęszczają na ogół do szkół ogólnodostępnych. Na poziomie szkoły podstawowej i średniej ok. 1, 6 % uczniów uczęszcza do szkół innych niż ogólnodostępne tj. szkół dla dzieci z upośledzeniem umysłowym (*särskolan*) lub szkół specjalnych (*specialskolan*). Od czasu do czasu uczniowie *särskolan* odbywają zajęcia wspólnie z uczniami szkół podstawowych czy średnich. W roku 2008 kształceniem specjalnym objętych było 22 500 uczniów.

Kształcenie dorosłych z upośledzeniem umysłowym (*särvux*) ma na celu pomoc osobom mającym trudności z przyswajaniem wiedzy w zdobyciu wiedzy i umiejętności podobne do tych, które nabywają uczniowie odbywający naukę w *särskolan*.

Kształcenie na poziomie podstawowym i średnim możliwe jest również w państwowych szkołach specjalnych dla dzieci z upośledzeniem wzroku, słuchu, wrodzonymi niepełnosprawnościami sprzężonymi (*congenital deafblindness*) czy poważnym upośledzeniem mowy. Większość dzieci z tego typu niepełnosprawnością uczęszcza jednak do szkół ogólnodostępnych. W 2008 r. do państwowych szkół specjalnych uczęszczało 500 dzieci.

Według obowiązującego prawa, uczelnie wyższe zobowiązane są do aktywnego popierania równych praw studentów i kandydatów niezależnie od płci, pochodzenia etnicznego, orientacji seksualnej i stopnia niepełnosprawności.

8. Nauczyciele

Warunkiem zatrudnienia nauczyciela na czas nieokreślony jest ukończenie studiów pedagogicznych na uniwersytecie lub w kolegium uniwersyteckim. Program studiów umożliwia studentom uzyskanie przygotowania pedagogicznego (wspólnego dla wszystkich przyszłych nauczycieli), który połączony jest ze specjalizacją w nauczaniu określonego przedmiotu/grupy przedmiotów i/lub grup wiekowych. Studia pedagogiczne trwają od 3 do 5,5 roku. Nauczycielski tytuł zawodowy mogą otrzymać osoby, które posiadają odpowiednie wykształcenie i doświadczenie zawodowe w zakresie przedmiotów związanych z profilem szkoły oraz ukończyły specjalny 1,5-roczny kurs pedagogiczny. Kandydata, który nie posiada nauczycielskiego tytułu zawodowego, można zatrudnić na okres maksimum 12 miesięcy.

Nauczyciele zatrudnieni w przedszkolach, klasach zerowych, szkołach obowiązkowych i szkołach średnich II stopnia są przeważnie pracownikami gmin, choć niektórych nauczycieli zatrudniają szkoły niezależne. Decyzje o zatrudnieniu nauczycieli podejmuje się na szczeblu szkoły. Kwestie czasu pracy, wynagrodzeń i innych warunków pracy są uregulowane w umowach zbiorowych, zawieranych przez pracodawców i nauczycielskie związki zawodowe. Wysokość wynagrodzenia nauczycieli ustala się indywidualnie, w drodze negocjacji pomiędzy pracodawcą i nauczycielem (przeważnie reprezentowanym przez nauczycielski związek zawodowy) na szczeblu szkoły.

Kadra nauczycielska w uniwersytetach i kolegiach uniwersyteckich jest podzielona na następujące podstawowe kategorie: profesorowie, wykładowcy, młodszy wykładowcy i asystenci naukowcy. Pracownicy

państwowych uniwersytetów i kolegiów uniwersyteckich są urzędnikami państwowymi. Kandydaci na stanowiska wykładowców i młodszych wykładowców muszą mieć przygotowanie pedagogiczne do zatrudnienia w szkolnictwie wyższym lub równorzędne kwalifikacje. Znajomość metod dydaktycznych stosowanych w szkolnictwie wyższym jest wymagana od studentów podyplomowych zatrudnianych na stanowiskach nauczycielskich w uczelniach.

9. Aktualne reformy i priorytety w dziedzinie edukacji

(a) Wprowadzone zmiany

W roku 2008 Rząd przeprowadził reformę strukturalną instytucji państwowych działających w sektorze edukacji. 1 lipca utworzono Krajową Agencję ds. Kształcenia Specjalnego (*Specialpedagogiska skolmyndigheten*), 1 października zaś – Inspektorat ds. Szkół (*Statens skolinspektion*).

1 lipca 2009 r. powołano również Krajową Agencję ds. Wyższego Kształcenia Zawodowego (*Myndigheten för Yrkeshögskolan*), której zadaniem jest rozbudowa i nadzór nad finansowanym ze środków publicznych szkolnictwem wyższym zawodowym prowadzonym w nowej formie. Agencja zatwierdza wnioski złożone przez uczelnie prowadzące takie kształcenie oraz przeprowadza ocenę jakości studiów w zakresie wyższego szkolnictwa zawodowego.

(b) Planowane reformy

Nowa Ustawa o Edukacji

W 2009 r. Ministerstwo Edukacji i Nauki sformułowało i przedstawiło projekt nowej Ustawy o Edukacji obejmującej wszystkie poziomy edukacji publicznej jak i tej oferowanej przez podmioty prywatne. Nowa Ustawa określa wyraźnie podział władzy pomiędzy samorządami a rządem oraz tryb podejmowania decyzji. Zmiany wprowadzone przez nową Ustawę:

- w trybie natychmiastowym – zwiększenie i dokładne sprecyzowanie uprawnień nauczyciela w zakresie dyscyplinowania uczniów,
- wzmocnienie statusu prawnego szkół niezależnych,
- zaostrzenie wymagań dotyczących kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zawodu nauczyciela,
- wprowadzenie autoryzacji nauczycieli,
- regulacja kształcenia dorosłych.

Projekt Ustawy został przekazany do publicznej konsultacji oraz do licznych ekspertów w dziedzinie edukacji. Ustawa wejdzie w życie 1 lipca 2011.

Nowy system oceniania w szkołach podstawowych i średnich oraz gminnych szkołach dla dorosłych

W lutym 2009 r. Parlament przyjął nowy system oceniania dla szkół podstawowych i średnich oraz gminnych szkół dla dorosłych w oparciu o sześciostopniową skalę ocen oraz kodowanie. Oceny od A do E mają odpowiadać wynikom pozytywnym, F – negatywnym. Po przyjęciu nowych programów nauczania oraz podjęciu decyzji dotyczących struktury szkolnictwa średniego II stopnia (patrz poniżej), nowy system oceniania zacznie obowiązywać najwcześniej od roku szkolnego 2011/12.

Szkolnictwo średnie II stopnia

W kwietniu 2009 r. Rząd przedstawił propozycję nowej struktury szkolnictwa średniego II stopnia. Propozycja wpisuje przyuczenie do zawodu w proces nauki, wprowadza świadectwo ukończenia szkoły średniej II stopnia potwierdzające przygotowanie do podjęcia studiów wyższych oraz świadectwo zawodowe uzyskiwane w wyniku ukończenia szkoły zawodowej lub w wyniku przyuczenia do zawodu polegającego na kształceniu w miejscu pracy. 17 aktualnie oferowanych programów kształcenia zostanie wkrótce zastąpionych 12 ścieżkami zawodowymi oraz 6 ścieżkami ukierunkowanymi na przygotowanie do podjęcia studiów wyższych. Ponadto, wprowadzono historię jako przedmiot nauczany w ramach wszystkich programów. Równoległe ze zmianą struktury jesienią 2011 r., wprowadzony zostanie nowy system oceniania.

Zwiększenie autonomii uczelni wyższych

Obecnie trwają dyskusje nad propozycjami różnych form organizacyjnych dla uczelni państwowych i innych szkół wyższych [podlegających Ustawie o Szkolnictwie wyższym. W oparciu o przedstawione propozycje powstaną projekty systemu nadzoru państwa nad instytucjami szkolnictwa wyższego.

1 lipca 2010 r. zostanie zniesione obowiązkowe członkostwo w uczelnianych zrzeszeniach studenckich (*studentkår*). Zostaną one zastąpione przez dobrowolne zrzeszenia studentów, którzy

zyskają również realny wpływ na sprawy ich dotyczące. Należący do nowych zrzeszeń studenci zachowują prawo wyznaczania swoich przedstawicieli w organach zarządzających uczelnią czy innych instytucjach, w których studenci mają swoich reprezentantów. Ich udział w procesie zapewniania jakości kształcenia na uczelniach wyższych będzie wspomagany przez rządowy grant przekazywany co roku wszystkim uczelniom. Zrzeszenia studentów oraz ich tzw. bractwa (*nation*), (odpowiedzialne głównie za sprawy socjalne), a także współpracujące z nimi podmioty zachowują prawo do zwolnienia z podatku.

Opracowanie: Szwedzkie Biuro Eurydice

Bardziej szczegółowe informacje o systemach edukacji w Europie można znaleźć w prowadzonej przez EURYDICE bazie danych EURYBASE (<http://www.eurydice.org>).

Ostatnia aktualizacja: styczeń 2010